

Sygn. akt II ZOW 19/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

Ławnik SN Marek Molczyk

Protokolant starszy inspektor sądowy Anna Rusak

w sprawie obwinionego P. D. - sędziego Sądu Rejonowego w O.,
obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art.107 § 1 pkt. 5
ustawy z dnia 27 stycznia 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 17
stycznia 2023 r.

odwołań wniesionych przez Ministra Sprawiedliwości oraz Krajową Radę
Sądownictwa od wyroku Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym
w Gdańsku z dnia 2 lipca 2021 r., sygn. akt ASD 1/21

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;

II. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku wyrokiem
z dnia 2 lipca 2021 r., sygn. akt ASD 1/21, uniewinnił sędziego Sądu

Rejonowego w O. P. Z. od zarzutu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego polegającego na tym, że:

„w dniach 6 grudnia 2019 r. i 5 maja 2020 r., jako sędzia Sądu Rejonowego w O., złożył w sprawie o sygnaturze II Kp 1484/19 dwa rozbieżne w treści oświadczenia co do istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie jego osoby od rozpoznania przedmiotowej sprawy, a mianowicie składając oświadczenie w dniu 6 grudnia 2019 r. podał w nim, że nie widzi podstaw do wyłączenia go od rozpoznania sprawy, natomiast składając oświadczenie w dniu 5 maja 2020 r. wniósł o wyłączenie go od rozpoznania sprawy, ponieważ dotyczy ona osoby adwokata, którego zna od wielu lat osobiście i z którym utrzymuje stosunki koleżeńskie, przy czym w okresie pomiędzy złożeniem jednego i drugiego oświadczenia nie nastąpiły żadne okoliczności wpływające na charakter relacji łączących obwinionego z wymienionym przez niego adwokatem, którym to zachowaniem obwiniony dopuścił się naruszenia godności sprawowanego urzędu poprzez naruszenie normy art. 82 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie odnoszącym się do powinności wykonywania sumiennie obowiązków sędziego oraz naruszenia zasad etyki zawodowej określonych w § 2 i § 8 uchwały Krajowej Rady Sądownictwa 19 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych”,

tj. czynu z art. 107 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.).

Odwołania od powyższego wyroku zostały wniesione przez Ministra Sprawiedliwości oraz Krajową Radę Sądownictwa.

Minister Sprawiedliwości, zaskarżając wyrok w całości na niekorzyść obwinionego P. D., na podstawie art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 128 p.u.s.p. zarzucił:

1. „obrazę prawa procesowego mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 7 i 410 k.p.k. polegającą na:
 - niewyjaśnieniu wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności przyczyn nieskierowania sprawy o sygn. akt II Kp 1484/19 do losowania w systemie SLPS bezpośrednio po dniu 10 października 2019 r., tj. bezpośrednio po jej wpływie do Sądu Rejonowego w O., a przedstawienie jej sędziom do złożenia oświadczeń w przedmiocie istnienia przesłanek do wyłączenia od jej rozpoznania;
 - dowolnej, sprzecznej z zasadami wiedzy, doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania oraz opartej na spekulacji myślowej ocenie wyjaśnień obwinionego jako wiarygodnych, podczas gdy jego twierdzeniom co do braku rozbieżności oświadczeń odnoszących się do przesłanek wyłączenia go od rozpoznania sprawy o sygn. akt II Kp 1484/19 złożonych w dniu 6 grudnia 2019 r. i w dniu 5 maja 2020 r. przeczy sama treść oświadczeń;a w ich konsekwencji
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku i mający wpływ na jego treść przejawiający się w wyrażeniu błędnego przekonania, że oświadczenie sporządzone przez obwinionego w dniu 6 grudnia 2019 r. jest nieprecyzyjnym oświadczeniem o braku podstaw do złożenia oświadczenia o istnieniu przesłanek uzasadniających wyłączenie go od rozpoznania sprawy o sygn. akt II Kp 1484/19, zatem nie jest sprzeczne z oświadczeniem złożonym w dniu 5 maja 2020 r. wskazującym istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności w tej sprawie i zawierającym wniosek o wyłączenie go od jej rozpoznania, toteż składając je obwiniony nie naruszył godności sprawowanego urzędu i powinności sumiennego

wykonywania obowiązków sędziego, co doprowadziło do niesłusznego uniewinnienia obwinionego od zarzucanego mu czynu.

Podnosząc powyższe zarzuty Minister Sprawiedliwości wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

Odwołanie od wyroku Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku z dnia 2 lipca 2021 r. wniosła również Krajowa Rada Sądownictwa. Zaskarżając wyrok w całości na niekorzyść obwinionego, na podstawie art. 438 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 128 p.u.s.p. zarzuciła:

„błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, przez błędne ustalenie, że zarzut sformułowany wobec obwinionego we wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej nie ma znamion przewinienia dyscyplinarnego z art. 82 p.u.s.p. w zw. z § 2 i § 8 Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych i art. 107 § 1 pkt 5 p.u.s.p. z uwagi na to, że złożone przez niego w dniu 6 grudnia 2019 r. oświadczenie nie było oświadczeniem o wyłączeniu złożonym skutecznie w sprawie II Kp 1484/19, co miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku, ponieważ skutkowało uniewinnieniem obwinionego od popełnienia zarzucanego mu czynu”.

Krajowa Rada Sądownictwa wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Odwołania nie zasługiwały na uwzględnienie.

Z uwagi na zbliżoną argumentację wskazaną w obu odwołaniach, Sąd Najwyższy odniesie do nich wspólnie.

Przedmiotem oceny dokonywanej przez Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku w zaskarżonym wyroku było to, czy SSR P.D. popełnił przewinienie dyscyplinarne z art. 107 § 1 pkt 5 p.u.s.p., tj. czy uchybił godności sędziego składając w dniach 6 grudnia 2019 r. i 5 maja 2020 r. odmienne co do treści oświadczenia w zakresie podstaw wyłączenia go od sprawy toczącej się w Sądzie Rejonowym w Olsztynie, sygn. akt II Kp 1484/19.

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że składanie oświadczeń co do okoliczności uzasadniających wyłączenie sędziego od rozpoznawania sprawy, które dokonywane jest przed wyznaczeniem tego sędziego do rozpoznawania sprawy (*in abstracto*), nie wywołuje, jako przedwczesne, skutku prawnego określonego w art. 41 § 1 k.p.k. Zgodnie z ugruntowanym, wieloletnim stanowiskiem Sądu Najwyższego od udziału w sprawie może być wyłączony bowiem tylko ten sędzia, który wyznaczony został do jej rozpoznania (zob. w szczególności postanowienia SN: z dnia 14 grudnia 2016 r., sygn. akt III KO 99/16; z dnia 10 października 2014 r., sygn. akt SNO 51/14; z dnia 25 stycznia 2012 r., sygn. akt SNO 49/11; z dnia 30 czerwca 2010 r., sygn. akt WD 7/10; z dnia 16 marca 2010 r., sygn. akt WO 4/10; z dnia 17 lutego 2010 r., sygn. akt WD 3/10).

Wyłączenie, o którym mowa w art. 41 § 1 k.p.k., dotyczy jedynie sędziego wyznaczonego do udziału „w danej sprawie”. „Sprawa” stanowi przesłankę zastosowania powyższego przepisu. Okoliczność wywołująca uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego ma być zatem nie abstrakcyjna, ale powiązana właśnie „z daną sprawą” (art. 41 § 1 k.p.k. *in fine*). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przez „sprawę” rozumie się „postępowanie zmierzające do rozstrzygnięcia o przedmiocie postępowania”. „Sprawa” nie dotyczy pozostałych sędziów danego sądu, a tym samym nie można wyłączyć sędziego „na przyszłość” od jej rozpoznania w trybie

postępowania o wyłączenie sędziego (zob. np. postanowienia SN: z dnia 21 czerwca 2012 r., sygn. akt III KO 34/12; z dnia 23 listopada 2004 r., sygn. akt V KK 195/04).

W rozpoznawanej sprawie „sprawę” stanowiło zażalenie na postanowienie z dnia 28 marca 2019 r. prokuratora Prokuratury Rejonowej w Ostródzie, sygn. akt PR 1 Ds.151.2019, w przedmiocie umorzenia śledztwa o czyn z art. 233 § 1 k.k., wpisana do repertorium „Kp” pod numer II Kp 1484/19 w Sądzie Rejonowym w Olsztynie (k. 15 akt). Nie budziło wątpliwości, że oświadczenie sędziego P. D. z dnia 6 grudnia 2019 r. zostało sporządzone w czasie, gdy sędzia ten nie był jeszcze wyznaczony do jej rozpoznawania. Wyznaczenie sędziego P. D. do rozpoznania sprawy nastąpiło bowiem w dniu 20 kwietnia 2020 r. (k. 21 akt). Co prawda zarządzeniem z dnia 10 października 2019 r. przewodnicząca II Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w O. sędzia K.Z. zarządziła wpisanie sprawy do repertorium, skierowanie sprawy do losowania oraz przedłożenie akt sędziemu referentowi (k. 15 akt), jednak samo losowanie odbyło się dopiero w dniu 20 kwietnia 2020 r. (k. 19 akt). W międzyczasie, jak zeznał w postępowaniu dyscyplinarnym Prezes Sądu Rejonowego w O. M.N., „akta zostały przekazane wszystkim sędziom do złożenia oświadczeń co do znajomości z panem mecenasem. Akta długo krążyły po wydziałach, włącznie z tym, że były kierowane ponaglenia do przewodniczących wydziałów i kierowników sekretariatów o przyspieszenie składania oświadczeń” (k. 63b akt).

Sędzia P.D. w oświadczeniu z dnia 6 grudnia 2019 r. wskazał: „Nie widzę podstaw do wyłączenia mnie od rozpoznania niniejszej sprawy” (k. 18 akt), zaś w oświadczeniu z dnia 5 maja 2020 r. – już jako referent sprawy – wniósł o wyłączenie od rozpoznawania sprawy, „ponieważ dotyczy ona adwokata R. T., którego od wielu lat znam osobiście i z którym utrzymuję stosunki koleżeńskie” (k. 22 akt). Mając na względzie fakt, że sędzia P.D. w

dniu składania pierwszego z oświadczeń nie był sędzią wyznaczonym do rozpoznawania sprawy, a sama kwestia wyłączenia od jej rozpoznawania była bezprzedmiotowa, to „podstawy” wyłączenia, o których mowa w pierwszym oświadczeniu, należy rozumieć znacznie szerzej niż podstawy wyłączenia po wyznaczeniu sędziego do rozpoznawania sprawy. Innymi słowy, w sytuacji, gdy oświadczenie sędziego nie ma znaczenia prawnego w rozumieniu art. 41 i 42 k.p.k., brak „podstaw” do wyłączenia należy rozumieć jako obejmujące również formalne przesłanki zgodności z prawem samego oświadczenia. Warto podkreślić, że w ten sposób „podstawy wyłączenia” rozumiał sam obwiniony sędzia P.D. W piśmie z dnia 9 kwietnia 2021 r. wskazał bowiem, że „oświadczenia zostały złożone w zupełnie innej sytuacji procesowej – pierwsze oświadczenie zostało złożone, gdy nie było w ogóle żadnych podstaw, żebym składał jakiegokolwiek oświadczenie, ponieważ nie byłem sędzią wylosowanym do rozpoznania tamtej sprawy” (k. 135 akt).

W związku z powyższym oświadczenia z dnia 6 grudnia 2019 r. oraz 5 maja 2020 r. nie są ze sobą sprzeczne, bowiem dotyczyły odmiennych kwestii. Należy uznać, że jedynie niepogłębiona i niestaranna interpretacja obu oświadczeń może doprowadzić do wniosku, że oba dotyczą tego samego zagadnienia, a w treści są rozbieżne. Treść oświadczeń należy oceniać w kontekście aktualnej sytuacji procesowej. Sam Minister Sprawiedliwości Zbigniew Ziobro oświadczenie od sędziego niewyznaczonego do rozpoznania sprawy określa jako „bezpodstawne” (s. 4 odwołania). Sformułowanie to nawet na poziomie językowym nie różni się od użytego przez sędziego P.D.: „Nie widzę podstaw do wyłączenia” (zob. np. Słownik Języka Polskiego PWN, gdzie „bezpodstawny” rozumiany jest jako „nieuzasadniony, niesłuszny”, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/bezpodstawny.html>). Co więcej, jeśli – jak podkreślił Minister Sprawiedliwości – praktyka odbierania oświadczeń od sędziów niewyznaczonych do rozpoznawania sprawy jest „niedopuszczalna” (s. 4), to

brak złożenia takiego oświadczenia – w zakresie okoliczności uzasadniających wyłączenie – nie tylko nie uchybia godności sędziego, ale ją potwierdza. Z godności sędziego wynika bowiem troska o dobro wymiaru sprawiedliwości, a tym samym podejmowanie takich czynności, które nie narażają na zarzut działania wbrew obowiązującym regulacjom prawnym.

Konstytucyjnym obowiązkiem sędziego jest sprawowanie swojego urzędu w zgodzie z Konstytucją oraz ustawami (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Nie stanowi zatem obowiązku sędziego ujawnienie okoliczności uzasadniających potencjalne wyłączenie od rozpoznawania sprawy w trybem nieprzewidzianym w przepisach Kodeksu postępowania karnego. Skoro składanie oświadczenia „na wszelki wypadek” nie ma podstawy prawnej, tj. stanowi naruszenie prawa, to brak również podstaw dla wykazywanego w odwołaniu obowiązku wskazania przez sędziego bezpodstawności tej „procedury” w sposób bardziej precyzyjny niż uczynił to obwiniony.

W tym kontekście całkowicie błędne jest twierdzenie Ministra Sprawiedliwości, zdaniem którego: „Nie jest rolą sędziego składającego oświadczenie co do istnienia (lub nie) okoliczności mogących uzasadniać jego wyłączenie od rozpoznania sprawy, czy to na skutek wniosku złożonego w tym zakresie przez stronę, czy też w konsekwencji własnego żądania, ocena «skuteczności» oświadczenia, ale rzetelne i prawdziwe odniesienie się do kwestii występowania tego rodzaju okoliczności” (s. 5 odwołania). Jak zaznaczono, podstawowym obowiązkiem sędziego jest działanie zgodnie z prawem i w jego granicach. Oświadczenie sędziego o okolicznościach uzasadniających jego wyłączenie od sprawy ma taką podstawę, jeśli sędzia ten kształtuje już sąd w rozumieniu konstytucyjnym, tj. rozpoznaje daną sprawę. Dopiero wówczas, tj. w warunkach zgodności z prawem samego oświadczenia, aktualizuje się obowiązek wskazania prawdziwych okoliczności dotyczących okoliczności mogących uzasadniać wyłączenie. Minister Sprawiedliwości

w odwołaniu marginalizuje zaś kwestię zgodności z prawem obowiązku składania oświadczenia, które sam określa jako bezprzedmiotowe, skoro twierdzi, że nie jest rolą sędziego dokonanie jego oceny prawnej. Z odwołania Ministra Sprawiedliwości można wywieść nieuprawnioną tezę, że sędzia ma „rzetelnie” i „zgodnie z prawdą” odnieść się do okoliczności uzasadniających wyłączenie, chociażby wymóg odniesienia się do tych kwestii nie miał podstaw w obowiązującym prawie. Takie rozumowanie jest nie do pogodzenia zarówno z wspomnianym art. 178 ust. 1 Konstytucji, jak i podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji).

W tym kontekście należy dodać, że argumentacja skarżącego opierająca się o wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2010 r., sygn. akt WO 4/10, jest niezasadna, bowiem stanowi nadinterpretację, gdyż wskazuje jedynie na część uzasadnienia. Co prawda Sąd Najwyższy wskazał w tym orzeczeniu, że z art. 42 k.p.k. nie można wyprowadzać zakazu żądania wyłączenia, które przedstawiłby sędzia niewyznaczony do rozpoznawania sprawy. W kolejnym zdaniu Sąd Najwyższy stwierdził jednak, że takie żądanie nie jest wiążące, mając znaczenie wyłącznie informacyjne, co zostało pominięte przez skarżącego. W konsekwencji oświadczenie takie nie może być w ogóle oceniane z prawnego punktu widzenia – „wymyka się prawnej ocenie”, będąc „prawnie obojętne” (zob. wyrok SN z dnia 17 maja 2007 r., sygn. akt SNO 28/07).

W tym miejscu należy ponadto zauważyć, że zarzut Ministra Sprawiedliwości związany z kwestią przyczyn nieskierowania sprawy o sygn. akt II Kp 1484/19 do losowania w systemie SLPS bezpośrednio po dniu 10 października 2019 r., nie dotyczy obwinionego sędziego P. D., a może być traktowane jedynie w kategorii zarzutu względem Prezesa Sądu Rejonowego w O. M.N..

Zgodnie z § 49 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulaminu urzędowania sądów powszechnych: „Sprawy podlegające losowemu przydziałowi rejestruje się w SLPS w ciągu trzech dni roboczych od daty wpływu do sądu, chyba że sprawa podlega przydziałowi po uzupełnieniu braków”. W sprawie nie budziło wątpliwości, że do losowania doszło nie w terminie 3 dni roboczych, ale po ponad 6 miesiącach (!) od dnia wpisania sprawy do repertorium, a ponadto, że nie zachodziła potrzeba uzupełnienia braków. Jak już wskazano, zgodnie z zeznaniami Prezesa Sądu Rejonowego w O. M.N. akta zostały przekazane wszystkim sędziom, co stanowiło działanie bez podstawy prawnej. Wbrew twierdzeniu sędziego M.N., że przyczyną takiego postępowania była „gwarancja realizacji prawa do sądu dla wszystkich uczestników postępowania” (k. 63b akt) to właśnie ta decyzja spowodowała długotrwałe rozpoznawanie sprawy bez uzasadnionej przyczyny.

Tymczasem należy przypomnieć, że na podstawie art. 37b § 1 pkt 3 p.u.s.p. czuwanie nad prawidłowością przydzielania spraw sędziom, asesorum sądowym i referendarzom sądowym oraz nad równomiernym obciążeniem ich pracą, wykonywane w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego, stanowi kompetencję prezesa sądu. To zatem nie działania sędziego P. D., a Prezesa Sądu Rejonowego w O. M.N. spowodowały, że sprawa nie została rozstrzygnięta w stosownym czasie.

Na marginesie należy zaznaczyć, że bezpodstawna praktyka przekazywania akt sprawy sędziom niewyznaczonym do jej rozpoznania ma istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony danych zawartych w tych aktach. Sędzia niewyznaczony do sprawy nie jest sądem mającym kompetencję do wymierzenia sprawiedliwości w tej sprawie, zatem nie ma również uprawnień do zapoznania się z treścią akt. Nie jest przypadkiem, że zasadą jest przedkładanie akt sędziemu referentowi. Przewodniczący posiedzenia lub rozprawy ma obowiązek zapewnienia członkom składu orzekającego

możliwości zapoznania się z aktami sprawy (§ 84 Regulaminu), a w drodze wyjątku akta udostępnia się innemu organowi lub sądowi (§ 83 ust. 1 i 2 Regulaminu). Pozostali sędziowie danego sądu rozumianego jako struktura organizacyjna, jako niewyznaczeni do sprawy, nie powinni zatem mieć możliwości wglądu do jej akt. Odmienna praktyka może prowadzić do kolizji ze normami konstytucyjnymi i konwencyjnymi, m.in. z gwarancją ochrony prawa do poszanowania prywatności (zob. art. 8 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka).

Akceptacja wskazanych naruszeń obciąża zatem Prezesa Sądu Rejonowego w O. M.N. Z kolei zarzucone sędziemu P.D. działania nie uchybiły godności sędziego jako realizowane zgodnie z obowiązującym prawem. W związku z tym zaskarżony wyrok Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku, którym uniewinniono sędziego P. D. od zarzucanego mu czynu, należało utrzymać w mocy.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji wyroku.